

מלחמת העצמאות

מאפיינים כלליים:

1. שני שלבי המלחמה בהתאם לכוחות הלוחמים ובהתאם להקמת המדינה.
  - א) חצי שנה ראשונה- כט' בנובמבר 1947 (הצבעת האו"ם) עד 14 במאי 1948 (סיום המנדט) ערביי הארץ מאורגנים בכנופיות ותוקפים את היישוב היהודי
  - ב) כשנה- מהכרזת המדינה 15 מאי 1948 עד יוני 1949 (הסכמי שביתת נשק) חמש ארצות ערב פולשות עם צבאות למדינת ישראל.
2. מלחמה קיומית- להיות או לחדול- הערבים מטרתם הייתה לחסל את היישוב היהודי, ולבטל את קיומו במחיר חיי אדם של הכוחות הלוחמים, בעוד שהיישוב היהודי נלחם בכל השלבים להישרדות ולניצחון, כי מחיר ההפסד היה חורבן סופי והמשך ישיר לשואת היהודים. טבח עד אחרון היהודים בארץ וחיסולו של החלום הציוני להקמת מדינת ישראל.
3. העדר אבחנה בין עורף לחזית- המאבק התחולל בתוך הערים והיישובים ולא בשדה קרב מרוחק. האוכלוסייה האזרחית נפגעה.
4. ניצחון ישראלי במחיר כבד- יותר מ-6000 נהרגו לצד הישראלי, רבע מהם אזרחים ואף ילדים.
5. נתוני פתיחה קשים ליהודים- תוך כדי המלחמה המדינה הוקמה, צה"ל הוקם והתארגן, העלייה ההמונית של המשיכה, הוקמו מוסדות הנהגת המדינה.

ארבעת השלבים של מלחמת העצמאות:

1. ארבעה חודשים הראשונים מאז כט' בנובמבר 1947:
מאפייני התקופה:
  - א) התקפות כנופיות ערבים מהארץ בערים מעורבות- פיגועים, צלפים, מכוניות תופת, ביישובים מבודדים- בניסיון לגרום להם להיכנע ולסגת, ובדרכים הראשיות כדי למנוע משיירות להעביר אספקה לירושלים וליישובים מבודדים ועוד.
  - ב) הכוח היהודי במגננה במטרה לשמור על התחמושת לרגע בו כל ארצות ערב יפתחו בהתקפה. ההגנה על היישובים המבודדים, על הערים המעורבות ועל דרכי התחבורה הראשיים.
  - ג) סיוע והתארגנות בשיירות, להעביר מזון, ציוד רפואי ותחמושת, תוך סיכון של התקפות הערבים, והחרמת הנשק ע"י הבריטים שלא אפשרו העברת תחמושת וכוחות.
  - ד) שליטה בריטית ללא התערבות להגנת היישוב בהתקפות טרור הערבים, לעיתים התערבות לרעת היישוב היהודי.

דוגמה המבטאת מאפיינים אלה- שיירת ה"ה

גוש עציון מנה 4 יישובים מבודדים שמיקומם חשוב מבחינה אסטרטגית על הדרך שבין ירושלים לחברון. כוח ערבי גדול (בתוכו כנופיות וכוחות ירדנים) תקף את הגוש ונהדף. מצב היישובים היה קשה והוחלט לשלוח לטובתם כוח לוחמי פלמ"ח. הצבא הבריטי לא אפשר להעביר כוחות אל הגוש ולכן הוחלט לשלוח שיירה בחשאי שתצא רגלית בלילה לכיוון יישובי גוש עציון. לפנות בקר השיירה נתגלתה ע"י הערבים שתקפו בשיטת הפזיעה, הם הזעיקו את כל ערביי האיזור כולל הכוחות הלוחמים הירדנים. לאחר מספר שעות של לחימה קשה לוחמי הפלמ"ח נהרגו, הערבים התעללו בגופותיהם, וכעבור זמן גוש עציון נפל בידי הכוחות הערבים.

2. חודשיים אחרונים לפני סיום המנדט הבריטי:

מאפייני התקופה:

- א) תוכנית ד'- מעבר מהגנה להתקפה בכל מוקדי השלב הראשון. בתקופה זו כבשו את הערים המעורבות, השתלטו על דרכים ראשיות, פתחו את הדרך לירושלים הנצורה ויצרו רצף טריטוריאלי בין היישובים והערים שלנו.
- ב) בריחה המונית של האוכלוסייה הערבית בתמיכת ההנהגה וארצות ערב- הליגה הערבית.
- ג) התמוטטות ההנהגה הערבית

דוגמא המבטאת את מאפייני התקופה - מבצע נחשון (פתיחת הדרך לירושלים)
בן גוריון ראה את ירושלים כנקודה משמעותית ביותר ולכן החליט לרכז כוח גדול לפריצת הדרך אליה. מטרת המבצע - ליצור ציר מאובטח ע"י הריסת כפרים ערביים בדרך.

במהלך המבצע כוחות לוחמים נכנסו לדיר יאסין, שם נהרגו ערבים רבים, בניהם נשים וילדים, דבר שזעזע את העולם כולו בכלל ואת הערבים בפרט שהפיצו את השמועה כי הלוחמים היהודים טובחים באוכלוסייה הערבית. בעקבות השמועות 300 אלף תושבי כפרים ערביים ברחו והפכו לפליטים. בפריצה לירושלים בקרב על הקסטל, מפקד הכנופייה עבד אל קאדר אל חוסייני נהרג, דבר שמוטט את המוטיבציה של הלוחמים הערבים. הודות למבצע, הועברה אספקה גדולה לירושלים והיישוב הוכיח לראשונה הצלחה צבאית.

3. חודש ראשון מרגע הקמת המדינה

מאפייני התקופה:

- א) פלישה ערבית כוללת של חמש מדינות ערב - סוריה לבנון ירדן מצרים ועירק.
- ב) הקמת צה"ל, מוסדות שלטון וקליטת עליה תו"כ לחימה.
- ג) בלימת הפלישה למרות הנחיתות המספרית.
- ד) מחיר דמים כבד מאוד לצד היהודי - 900 הרוגים לוחמים ו-300 הרוגים אזרחים.

דוגמא המבטאת את מאפייני התקופה - הפלישה לחזית הדרומית

הצבא המצרי פלש עם כוח של 10 אלף חיילים במטרה להגיע לת"א. בדרכם תקפו בעזרת טנקים ומטוסים את כפר דרום וקיבוץ נירים (ישובים מבודדים). תושבי ביישובים הצליחו לבלום את המצרים במחיר דמים כבד. גם ביד מרדכי נלחמו במצרים במחיר כבד במשך 5 ימים, וכשנגמרה התחמושת נטשו את היישוב. המצרים המשיכו צפונה ונבלמו בגשר עד הלום. הם חזרו לניצנים ובמשך מספר שעות לחימה נהרגו רוב הלוחמים והלוחמות - כמאה. כשהתחמושת אזלה הם נלקחו בשבי. בשלב זה למרות הנחיתות המספרית של צה"ל הצליחה מדינת ישראל לבלום את כל הכוחות הערבים בכל החזיתות.

4. הפוגה ראשונה, קרבות עשרת הימים, הפוגה שניה והקרבות המכריעים.

מאפייני התקופה:

- א) הדיפת הכוחות הפולשים
- ב) כיבוש אזורים נוספים על האזורים שיועדו למדינה היהודית ע"י האו"ם
- ג) שתי הפוגות בהן צה"ל התארגן ללחימה, ורכש נשק רב.
- ד) שילוב בין העימות הצבאי למאבק המדיני בהסכמי שביתת נשק.

דוגמא המבטאת את מאפייני התקופה - מבצע חירם

מטרת המבצע הייתה להשמיד את האויב בגליל המרכזי ולהציב קו הגנה על הגבול הצפוני של הארץ.

המבצע בוצע בסוף אוקטובר 1948, השתתפו בו ארבע חטיבות, והוא נמשך כ- 60 שעות. במהלכו נהדפו ללבנון שרידי צבאו של קאוקג'י, והשליטה של ישראל בגליל הובטחה. בנוסף צה"ל כבש 14 כפרים בלבנון והגיע עד לליטאני. כיבוש זה נועד לאלץ את לבנון לשבת להסכם שביתת נשק